

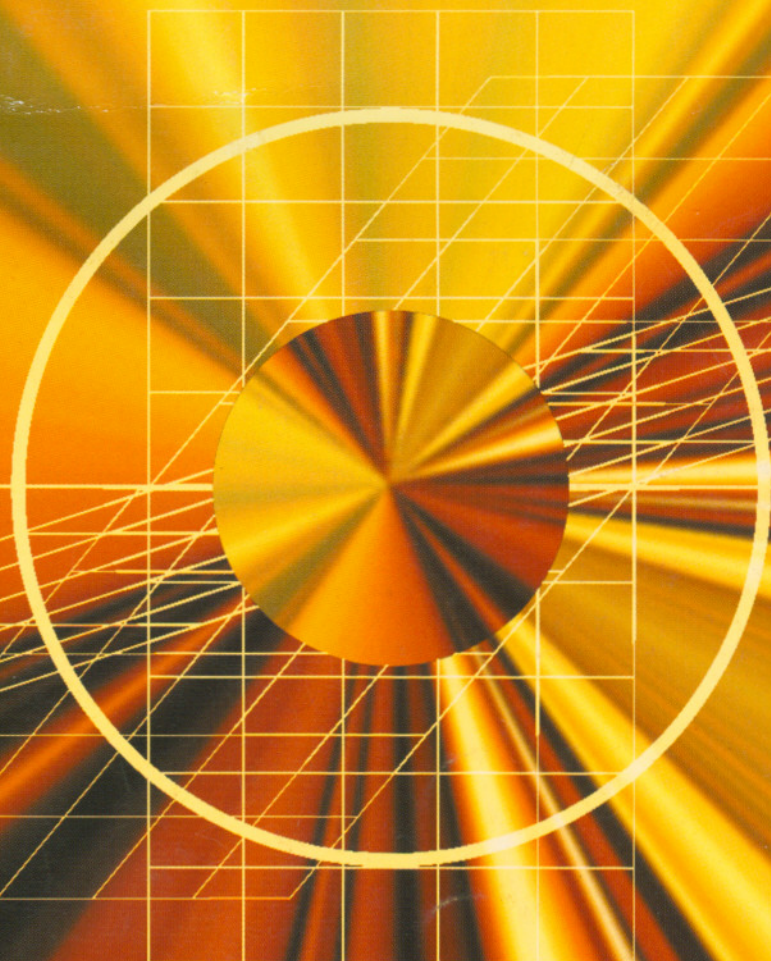

Tudományos és Műszaki Tájékoztatás

Könyvtár- és információtudományi
szakfolyóirat

Summaries in English

54. évfolyam
HU ISSN 0041-3917 **2007/6**

tásuk folyamatban van. A támogatás mértéke a beszerzett berendezések vételárának 70%-a, de legfeljebb 1,5 millió forint lehetett.

7. Nemzetközi kapcsolatok

Hazai könyvtárak, könyvtárosképző intézmények, országos szakmai szervezetek pályázhattak – mindkét fél nyilatkozatával alátámasztott – nemzetközi együttműködésen alapuló könyvtárszakmai program lebonyolítására. A támogatottnak kötelezettséget kellett vállalnia arra, hogy publikálja a közös programból a hazai könyvtárügyben felhasználható szakmai tapasztalatokat (szakmai cikk, elektronikus dokumentum, internet).

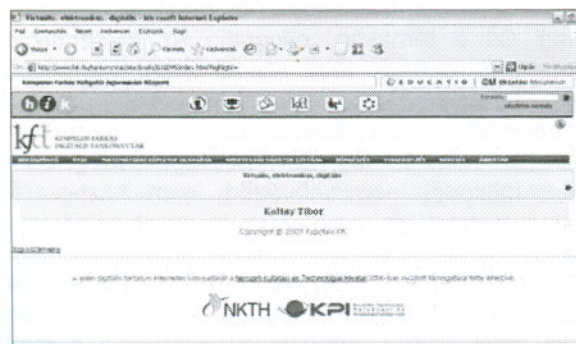
A pályázat végeredménye a következő:

Téma	Nyertes intézmények/témák száma	Megítélt támogatás (Ft)
1. Szakmai kiadványok előkészítése	6/9	6 253 408 ebből Budapest 4 230 000
2. Szakmai kiadványok megjelentetése	13/19	18 084 168 ebből Budapest 12 948 568
3. Szakmai programok	25/25	31 784 740 ebből Budapest 4 821 000
4. Szakmai képzés	84/100	54 780 700 ebből Budapest 10 637 500
5. Könyvtári szolgáltatások	17/17	11 478 385
6. Szakmai eszközfejlesztés, korszerűsítés	81/83	67 202 220 ebből Budapest 3 751 640
7. Nemzetközi kapcsolatok	14/14	9 214 000 ebből Budapest 2 300 000
8. Állománybővítés *	37/38	37 920 000 ebből Budapest 23 120 000
Egyéb	1/1	3 000 000
Összesen		239 717 621

/NKA-honlap/

(Nagyné Vágó Andrea)

Új e-könyv a digitális könyvtárban

KOLTAY Tibor

Virtuális, elektronikus, digitális [elektronikus dok.] / Koltay Tibor. – Szöveg. – [Budapest] : Typotex, 2007. Főcím a címképernyőről. – PDF (733 Kb) WORD (521 Kb)

8. Állománybővítés

A nyilvános könyvtári szolgáltatásokat nyújtó egyházi könyvtárakat használó lakosság tájékozódási, információs lehetőségeinek bővítése érdekében a Könyvtári Kollégium pályázatot írt ki egyházi könyvtárak állománygyarapítására. Pályázatot nyújthattak be a nyilvános könyvtári jegyzéken szereplő egyházi-felekezeti könyvtárak a gyűjtőkörükbe tartozó könyvtári dokumentumok beszerzésére (kivétel az időszaki kiadványok előfizetése). Az elbíráláskor ide sorolták a megyei könyvtárakban a büntetés-végrehajtási intézetek fogvatartottainak jobb könyvtári ellátását szolgáló állománybővítését is.

A változások világában élünk, életünket napról napra meghatározzák a felgyorsuló változások, amelyek nemcsak az információ területén hatnak, hanem intézményrendszerünket is átformálják.

Koltay Tibor könyve ezekkel a változásokkal foglalkozik, ezeken belül is a könyvtárainkat érintő területtel. A könyv digitális formában jelent meg, a *Kempelen Farkas Hallgatói Információs Központ* honlapján érhető el a következő címen: www.hik.hu/tankonyvtar/site/books/b10095. PDF és Word formátumban olvasható, nyomtatásban jelenleg még nem kapható. A könyv lektora *Drótos László* volt; nevét sajnos nem tüntették fel a dokumentumban, mint ahogyan a beharangozott alcímet sem.

A szerző többször is megfogalmazza, sőt neves alkotók gondolataival alátámasztja, hogy a könyvtárak az információs társadalom olyan intézményei, amelyek a nagymérvű változásokat aktívan segíteni tudják. E gondolat köré épül a könyv szerkezete, a 14 fejezet ennek a megközelítésnek a jobb megértésére, magyarázatára, a különböző összefüggésekre való jobb rávilágításra törekszik. Az információs társadalom fogalmából kiindulva fűzi fel gondolatmenetét, arra törekszik, hogy a magyarázatokban minél szélesebb körű kitekintést adjon, nemzetközi szaktekintélyek nevéhez fűződő gondolatokat, definíciókat, elméleteket és megközelítéseket sorakoztat fel. Nem kizárólag a könyvtárat mint intézményt helyezi a gondolkör középebe, hanem elméleti magyarázatokkal vezeti olvasóit ahhoz a következtetéshez, hogy csak arról az információs központról lehet szó, amelyet hagyományosan könyvtárnak nevezünk.

Koltay Tibor a könyvtárak megváltozott és állandóan alakuló körülményeit, lehetőségeit, kihívásait érintő összes kérdéssel foglalkozik, eltérő terjedelemben és mélységben. Gondot fektet arra a napjainkban fontos kérdésre, hogy mi az információs műveltség. Ennek tisztázása nélkül nem lehet hitelesen beszélni az információs társadalomról, a benne zajló folyamatokról, hatásokról, kihívásokról, és a jövőbeni lehetőségekről. Miután ezt a kérdéskört a lehető legalaposabban tisztázta, rátér azokra a témákra, amelyek az interneten található információkkal, keresőkkel, forráskalauzokkal foglalkoznak. A virtuális tájékoztatás keretében egyenként tér ki a falak nélküli könyvtár, a virtuális, digitális és elektronikus könyvtár fogalmaira, érthetően megmagyarázza a közöttük lévő alapvető különbségeket, még a laikus olvasónak is.

Ezek után érkezünk el napjaink egyik legfontosabb kérdéséhez, a digitális könyvtárhoz, a digitalizálás mechanizmusához, a tervezés fontos mozzanataihoz. A szerzőt dicséri, hogy közérthetően fogalmaz, így az információtudományban, a könyvtártudományban kevésbé járatos olvasó is megértheti a digitalizálás lényegét, alapfolyamatát, mechanizmusát. Ez nem azt jelenti, hogy csupán az ismeretterjesztés leegyszerűsített, jellegzetes módszereit használja, ellenkezőleg: úgy magyaráz fogalmakat, jelenségeket, folyamatokat, hogy egyszerre felel meg a tudományosság alapkövetelményeinek és az érthetőségnek. A digitalizálás kapcsán részleteiben mutatja be azokat a már régebben élő, és újabb fejlesztésű nyelveket, amelyeket a könyvtárak az egyre nagyobb tömegű digitális szövegek

feldolgozására használnak. Említi a HTML-t, a PDF-et, majd az XML-t boncolgatja; bemutatja történetét, felépítését, lehetőségeit, mindezt úgy, hogy nem használ bonyolult és nehezen érthető számítástechnikai szakkifejezéseket, hanem egyszerű formában igyekszik megértetni az XML-t és szabályainak gyűjteményét. Ebben a fejezetben is felhasználja a témában járatos szakemberek és szaktekintélyek munkáit, gondolatait, észrevételeit. Azt az álláspontot képviseli, amely szerint nem lehet, és nem is kell egy gyűjteményen belül mindent digitalizálni. Véleményét nemcsak azzal támasztja alá, hogy a digitalizálás közismerten költséges tevékenység, és hogy a dokumentumok egy nagyobb része sem a közzsféra, sem az üzleti szféra számára nem jelent digitalizálandó értéket, hanem azzal a megállapítással és állásfoglalással is, hogy a digitális dokumentumok mellett nagy figyelmet kell fordítani a papíralapú gyűjteményekre, hiszen a nyomtatott dokumentumok a jövőben is fontos szerepet fognak betölteni.

A továbbiakban az elektronikus folyóiratok és könyvek kapcsán azokkal a dilemmákkal foglalkozik, amelyek az elektronikus publikálás körül alakultak ki, és még mindig megoldandó problémakört jelentenek a szakemberek számára. Az elektronikus folyóiratok kapcsán kizárólag távoli elérésű elektronikus időszaki kiadványokról beszél, ezek közül is elsősorban a tudományos tartalmakat közvetítőkről. Bemutatja megjelenítésük formáit (HTML, PDF), a terjesztés módjait, az előnyöket, hátrányokat, problémákat, eredményeket. Viszonylag hosszabban taglalja az elektronikus könyvek témáját, izgalmas kérdéseket tesz fel, és nem mulasztja el kifejtetni a könyvtárak helyzetét ezen a területen, mivel a digitális könyvek és az olvasóké-szülékek komoly kérdéseket vetnek fel a könyvtárak számára is. Szabatosan és objektíven közelíti meg ezt a témakört, elfogadja az elektronikus könyvek piacának létét, növekvését. Kimondja, hogy az elektronikus könyvek nem veszélyeztetik a nyomtatott könyvek használatát, mivel nem tudnak és nem is fognak kizárólagos megoldásként működni; nemcsak azért, mert közbeszólnak a technológiai problémák és az olvasási szokások, hanem azért sem, mert a monolitikus megoldások általában, ettől elvonatkoztatva sem működnek.

A szerző egy fejezetben tárgyalja a nyílt rendszereket, a nyitott szabványokat, a nyílt hozzáférést, a *Creative Commonst*. Példákat mutat be nagy híré külföldi intézmények gyakorlatából, valamint megvalósult magyar projekteket ismertet. A nyílt hozzá-

férés kapcsán hangsúlyozza az intézményi repositóriumok fontosságát. Megfogalmazza, hogy a nyílt hozzáférés megvalósítása a tudományos folyóiratkiadás reformját jelenti.

Végül tárgyalja a licenceket és konzorciumokat, megjegyzi, hogy sok külföldi könyvtárban ezek kezelése már főállású munkavégzést igényel, ami a hazai könyvtárakban még nem jellemző. Említi az EISZ-t, az EBSCO-t, mint országos licenccéldákat, bár ezek csak szolgáltatásokat jelentenek a könyvtáraknak, licenccéldási feladatokat nem. A terhek megosztásának megoldására a konzorciumot javasolja, felsorolja a konzorciumok típusait, feladatait, az együttműködés lényegét, előnyeit, hátrányait.

A zárófejezetben összefoglal még néhány fontos témát: hivatkozások az elektronikus dokumentumokra, blogok, RSS.

Érdekes és hasznos megoldás, hogy a fejezetek végén elhelyezett kérdésekkel néhány alapvető gondolatba sűríti a témát. Felteszi a kérdést, ezzel gondolkodásra készíti az olvasót, majd a kérdésre adott válasz ellenőrzéséhez megadja azt a fejezetszámot, ahol a helyes válasz megtalálható. Digitális formában mindez egy kattintással megoldható.

Koltay Tibor értékes, élvezhető, érthető, átlátható, logikus felépítésű munkája méltó arra, hogy a jövő könyvtáros nemzedékei irodalomként és tananyagként forgassák. Tudásukat elmélyítve a változásokkal és kihívásokkal teli információs társadalom felkészültebb könyvtárosaivá vagy információbrókereivé válhatnak.

Bujdosóné Dani Erzsébet
(Szabó Károly Városi Könyvtár, Nagykőrös)

Az Európai Könyvtár – ledönteni a használhatóság korlátait

Az Európai Könyvtár (*The European Library* = TEL, www.TheEuropeanLibrary.org) egy, a tényleges működés szakaszába érő európai uniós projekt. Célja, hogy elérhetővé tegye az európai nemzeti könyvtárak állományát és digitalizált dokumentumait. Jelenleg tizenöt, 2007 végéig pedig harminc nemzeti könyvtár teszi hozzáférhetővé gyűjteményét a projekt keretében. E gyűjtemények rendszerint olyan saját adatbázisokban voltak, amelyek adatai nem nyerhetők ki keresőmotorokkal, így egy közös portálra volt szükség, ahol a dokumentumok elérhetők és kereshetők.

A projektet indulásakor a *British Library* irányította, és az Európai Unió finanszírozta. A tényleges működés megkezdése óta a könyvtárak fedezik a költségeket, és teljes munkaidőre vetítve négy és fél munkatárssal működő iroda tartja kézben a projektet.

Az eredeti, uniós finanszírozású projektben nyolc nemzeti könyvtár vett részt, amelyek első lépésként a metaadat-nyilvántartást hozták létre: egy TEL alkalmazási profilt, amely egy kibővített Dublin Core, valamint egy próba „portál a böngészőben” felépítést.

Az Európai Könyvtár szolgáltatás

Működtetés, irányítás

A CENL (*Conference of European National Librarians* = Európai Nemzeti Könyvtárigazgatók Konferenciája) égisze alatt fut a szolgáltatás, így a CENL valamennyi tagja érdekelt benne. A TEL irányító tanácsa (*TEL Management Board*) egy kisebb végrehajtó csoportot (*TEL Executive Group*) jelöl ki, amely a nevében hoz döntéseket. Ezzel meggyorsítják a döntéshozatali mechanizmust. Minden teljes jogú tag rendelkezésre bocsátja gyakorlati és technikai tapasztalatát és állományát.

Ez a struktúra segíti a szolgáltatást, és lehetővé teszi, hogy csak nagyon kis létszámú központi személyzet működtesse az Európai Könyvtárat a nemzeti könyvtárak tudásának használatával. Az együttműködő hálózat munkacsoportokra támaszkodik, amelyek javaslatokat tesznek az irányító tanácsnak a problémák megoldására.

2005-ben teljes jogú tagok voltak: Ausztria, Dánia, az Egyesült Királyság, Észtország, Finnország, Franciaország, Hollandia, Horvátország, Lettország, Németország, Olaszország, Portugália,

19.
ORSZÁGOS KONFERENCIA

DEBRECENI EGYETEM

DEBRECEN

2010. ÁPRILIS 7 – 9.

TUTORIÁLOK

2010. ÁPRILIS 6.

KIVONATOK

ABSTRACTS

Az irattári, levéltári és múzeumi rendszerek csak ezekben az évtizedekben alakítják ki a saját metaadataikra vonatkozó funkcionális követelményeiket az elektronikus rekordok kezelése érdekében, és ezzel összefüggésben kerül sor a metaadatok adatsere-formátumainak kialakítására is. Ennek során célszerű figyelembe venni a könyvtári rendszerekben szerzett tapasztalatokat, melyek 1966 óta ezen a téren felhalmozódtak.

eXtensible Catalog

Király Péter <pkiraly@tesuji.eu>

Kiru News Bt.

Az eXtensible Catalog (XC) projekt célja, hogy olyan nyílt forráskódú alkalmazásokat fejlesszen, melyek segítségével a könyvtárak (a meglévő rendszerekhez képest) alternatív módon tudják feltárni gyűjteményeiket a felhasználók felé. Az XC különféle adatbázisok, metaadat sémák és szabványok segítségével könnyű hozzáférést biztosít mind a hagyományos, mind a digitális gyűjteményekhez, és lehetővé teszi, hogy könyvtári tartalom a könyvtár által már használt egyéb, például tartalomkezelő vagy oktatási rendszereken keresztül is elérhetővé váljon. Az XC továbbá a tartalmak jobb webes elérhetőségét is segíti azáltal, hogy az internetes keresőgépek számára is könnyebben indexelhető.

A szoftver integrálja (és nem lecseréli) a kereskedelmi és nyílt forráskódú könyvtári rendszereket és repozitóriumokat. Az előadás kitér a különféle rendszerekkel megvalósított kompatibilitás problémáira. Az XC segédprogramokat biztosít a táruk szabványos OAI-PMH és NCIP protokollokon keresztüli elérhetőségének megvalósítására. Az XC része egy következő generációs, facettás böngészéssel ellátott felhasználói felület.

Az XC architektúra központi elemét a metaadat-kezelő szolgáltatások képezik. Ezek segítségével az intézmények "kitisztíthatják" és aggregálhatják a metaadataikat, átalakíthatják a rekordokat FRBR struktúrába, vagy akár más metaadat sémába. A kész szolgáltatásokon kívül az XC plugin szerkezete lehetővé teszi, hogy más könyvtárak is építsenek és megosszanak metaadat szolgáltatásokat.

Mivel az XC nyílt forráskódú, a letöltés sem kerül pénzbe. A könyvtáraknak lehetőségük lesz a saját igényeikhez igazítani vagy akár azok szerint módosítani, bővíteni. A forráskódhoz való közösségi hozzájárulások beillesztésének, tesztelésének infrastruktúráját egy, az együttműködést ösztönző, támogatást és frissítéseket nyújtó non profit szervezet biztosítja. A szervezet alapítói a Rochesteri, Notre Dame-i és Észak-Karolinai egyetemek. Az alkalmazások elkészítését az Andrew W. Mellon alapítvány támogatta.

Testületi anyagok bibliográfiai leírásának és digitalizálásának problémái

Bujdosóné Dani Erzsébet <budani@vipmail.hu>

Arany János Kulturális Központ Könyvtára

Az önkormányzatiság kiszélesedésével jelentősen megnőtt a közélet iránt érdeklődők száma. Az önkormányzatok nyilvános helyeken, könyvtárakban teszik hozzáférhetővé a települések életét alakító rendeleteiket, határozataikat. Ezek a rendszeres időközönként, havonta

megjelenő anyagok fontos szerepet töltenek be a települések történetében, hisz a helyi lakosok ezekből tájékozódhatnak az életüket befolyásoló döntésekről. A helytörténeti gyűjtemény e rohamosan gyarapodó speciális részét a kutatók, érdeklődők csak akkor használhatják, ha feltárása és rendszerezése lehetővé teszi. Jelenleg ezek az anyagok csak simán lefűzve találhatók meg a könyvtárakban. Keresni bennük csak lineárisan lehet. Az ezzel a kérdéskörrel felmerülő referenzs kérdések megválaszolása nehézséget okoz a könyvtárosoknak, hisz minden egyes kérdés felmerülése esetén az adott időszakot, évet, intervallumot kell szisztematikusan áttekinteni. Ezért is merült fel ennek a kérdésnek a megoldása, bibliográfiai leírásának, illetve a visszakereshetőség módszerének kidolgozása.

Az előadás ezzel a kérdéskörrel foglalkozik. A testületi anyagok bibliográfiai leírásának, illetve digitalizálásnak problémájával, tehát azzal, hogy ezt az anyagot hogyan lehetne visszakereshetővé tenni, egy adatbázisban rögzíteni és a folyamatos fejlesztést, bővítést megoldani.

Az anyag a testületi jegyzőkönyvek bemutatása után kitér a különböző nagyobb könyvtárakban fellelhető, egységesnek nem nevezhető gyakorlatra. Jelenleg Magyarországon nagyon kevés könyvtár fordít erre időt, energiát és pénzt. Pedig egy ilyen szolgáltatás bevezetése minden szempontból pozitív lenne úgy a menedzsment, mint a könyvtár megítélése, fontosságának hangsúlyozása szempontjából. A különböző integrált rendszerekben, illetve honlapokon talált ilyen jellegű információk bemutatása után az előadás az XML-dokumentumok lehetséges felépítéseivel foglalkozik.

Az XML a legcélszerűbb a szövegfeldolgozás tekintetében, hisz a teljes szövegű adatbázis létrehozása lenne a cél. A XML-dokumentum lehetséges felépítésének megoldási javaslatai következnek az előadásban. Ezt követően az anyag a metaadatok bemutatásával, illetve a Dublin Core kódolás lehetőségeinek tárgyalásával folytatódik, természetesen az XML keretén belül.

Az elméletben kidolgozott módszer bevezetése, megvalósítása, illetve a használók rendelkezésére bocsátásának lehetséges bemutatása után a munkafolyamat tervezése következik. A lehetséges kivitelezés természetesen több formában is megvalósulhat. A bemutatott munkafolyamat a lehetséges megoldások egyike csak.

Természetesen az elkészült adatbázis munkafolyamatainak kivitelezése nem csak könyvtári munkából áll. Sőt. Kivitelezése, megvalósítása nem képzelhető el számítástechnikai szakemberek segítségével és szaktudása nélkül.

UTCA prototípus: közös katalógus, könyves közösségi portál és dokumentumellátó rendszer egyben

Kardos András <k.andris@gmail.com>

Régijó Kft.

Büki Balázs <info@netlib.hu>

NetLib Kft.

Az UTCA projekt 2006-ban már eredetileg is a hazai közös katalógizálás megújításának szándékával indult. A Networkshop idején már vélhetően folyamatban lévő MOKKA pályázat erre adhat majd lehetőséget. A felkészülés részeként készült a bemutatandó prototípus, amit a

Problems in the digitalisation and bibliographical description of the corporational documents

Bujdosóné Dani Erzsébet <budani@vipmail.hu>

Arany János Kulturális Központ Könyvtára

The number of the people interested in public life has significantly increased with the broadening of the local authority. Local governments bring their resolutions and decrees within reach in public places and libraries. These regularly, monthly appearing materials have a very important role in the history of the settlements, as local inhabitants can get information about the decisions influencing their lives by reading them. This fast-growing special part of the local collection can be used by the researchers and inquirers only if they are clearly organized. At present these materials can be found only in libraries. Looking for something can be done only in a linear way. Answering the questions concerning this thematical area raise difficulties in librarians' lives, as in each case the given period, year must be surveyed systematically. That's why the solution to this problem has become so important: documents should be bibliographically described and the method of the retrieval should be also worked out.

The presentation deals with this problem mentioned above and also with the fact how the documents can be recorded in a database and how they can be continually developed and amplified. The study, after presenting the minutes of the local authorities makes reference to the practice of several big libraries which work in a different way from one another. At present in Hungary very few libraries spend time, money and energy with all these.

The introduction of such a service would obviously be a positive thing not only because of its management but also because of its importance.

After the presentation of the information found on different webpages, the lecture deals with the possible structures of the XML-documents.

XML is the most practical in text treatment, because the aim would be the foundation of a database of full text.

The lecture continues with the solving proposals of the possible structure of an XML-document. Following this the material deals with the presentation of metadata as well as with the Dublin Core code-system.

The introduction of the method worked out in theory and its possible execution is the next step. The presented process is only one of the possible solutions. The execution of such a database can not be imagined without the help and knowledge of experts in computer technology.

"UTCA" prototype: union catalog, social book-networking portal and ILL system in one

Kardos András <k.andris@gmail.com>

Régijó Kft.

Büki Balázs <info@netlib.hu>

NetLib Kft.

The "UTCA" (an acronym and "street" if read literally) project started with the goal of modernizing the country's shared cataloging system. The public procurement procedure expected to be in progress at the time of the Networkshop conference might give us a chance to do just that. We'll demonstrate the prototype created as a part of the preparation. At the beginning of the project we focused on the existing problems in our current shared catalog and ILL system (MOKKA and ODR), but the development quickly expanded to social networking revolving around books and various utility functions for users. Creating the konyvtar.hu portal (library dot hungary) - in which developers of UTCA took a leading role - meant a break in the development, but also a great source of experience, which helps to further refine our thinking. The current prototype is a mix of our groundwork from 2006 and a fresh new web interface on top of that. A union catalog, a place to initiate ILL requests, and a social networking site for readers and librarians alike, which helps to foster the buzz around libraries.

Electronic Periodical Archives and Database in 2009. and 2010.

Csáki Zoltán <csaki@mek.oszk.hu>

Országos Széchényi Könyvtár

Erdészeti Lapok (Journal of Forestry) in EPA

The Erdészeti Lapok (1862 -), which is the biggest representational unit of the Hungarian web, was put on the Internet in 2009 by favour of the National Forestry Association and Association for the Hungarian Electronic Library. The digitisation and publicity was subsidised by the long term cooperation of public collection (OSZK, MATARKA) and civil partners (OEE).

Irodalomtörténeti Közlemények (Literary History Bulletin) in EPA

Students of Pázmány Péter Catholic University and University of Szeged were involved in the use of the digitalised version.

Nemere in EPA

Professional support of the digitisation project of Bod Péter County Library was started in 2009 with the help of HUMANUS data base.